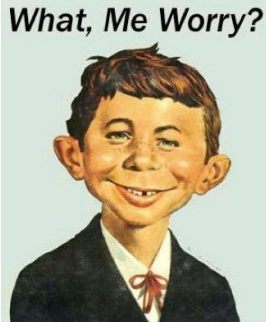

דאגה מניין?

יח מהרש"א	ברכות פרק ראשון ד.	רש"י
<p>ז אומר דוד ברי. לעיל מניה כתיב הטה ה' גו' כי עני ואציון אני דהיינו שאיני מתנהג בכבוד עשירים ומלכים ומפרש לה כי חסיד אני להשכים מחלות לילה כעני הזה המשכים למלאכתו למנוח מוונותיו ואיני מתנהג עצמי כמלכים הללו שישים עד ג' שעות. וכן לאידך שאיני מתנהג עצמי כמלכים הללו שיושבים בכבודם ואיני מתנהג לעסוק גדברים המצויים בדם ובשפיר ובשליא כעני הזה שהולך למלאכה מצוה למנוח</p>	<p>ז * "לְדָוִד שְׁמֵרָה נִפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי" (תהלים פו) - רַבִּי לֵוִי וְרַבִּי יִצְחָק, חֵד אָמַר: בְּךָ אָמַר דָּוִד לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, לֹא חָסִיד אָנִי? שֶׁפֶל מַלְכֵי מִזְרַח וּמַעֲרָב יִשְׁנִים עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת, וְאָנִי (שם קיט) "חֲצוֹת לַיְלָה</p>	<p>ז ידי מלוכלכות בדם. שהנשים מראות לו דם נדה (לראות) אם טמא אם טהור שיש מראות דם (נדה טהורים) [טהור] צאשה: בשפיר. עור הולד שהעלמות והגידים והצער נכורים צחוכו ויש שפיר שהאשה יושבת עליו ימי טומאה וימי טהרה (ויש שאינו חסוב ולד לטמא) [ואחיה זה המרוקס ובמסכת נדה (דף כה). מפרש לה ויש שפיר מלא מים ודם שאינו חסוב ולד ליטב עליו טומאת יולדת וימי טהרה]:</p>
<p>אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ". וְאֵיךְ, בְּךָ אָמַר דָּוִד לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, לֹא חָסִיד אָנִי? א' שֶׁפֶל מַלְכֵי מִזְרַח וּמַעֲרָב יוֹשְׁבִים אֲגִדוֹת אֲגִדוֹת בְּכַבּוּדָם, וְאָנִי יָדִי מְלַכְלָכוֹת בְּדָם וּבְשִׁפְיֵי</p>		

הכותב

ז לְדָוִד שְׁמֵרָה נִפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי כֵךְ אָמַר דוֹד וכו'. האמת יורה דרכו שצדקו דברי חז"ל על המזמור הזה שסדרו דוד אחר מעשה בת שבע וכן אמרו פרק כמה מדליקין (שבת ל). בתוך מאמר שאל שאילתא לעילא מרבי תנחום וכו' על פסוק (תהלים פו) עשה עמי אות לטובה וכן יורו פסוקים אחרים בזה המזמור ובפרט כי אתה ה' טוב וסלח וגם סדר המזמורים יחייב כן. כי סיים ספר ב' בכלו תפלות דוד בן ישי על שלמה ובספר ג' סדר י"א מזמורים זה אחר

ובשליא. דתנן אין שליח בלא וילד והוא (כעין) [כמין] לבוש שהולך שוכב בחוכו וקורין לה וויסטיידור"ה. [ותניא (שם) אין שליח פחותה מטפח ותחלתה כחוט של ערב וסופה כחורמוס והיו מציאין אותה לפניו לראות אם יש בה כשיעור ואם עשויה כדת שליח שנחזיקנה שהיה וילד בחוכה ונמות ומשז עליו ימי טומאה וטהרה אם לאו:] זכותי והייבתי. שייך צדיני ממונות וצדיני נפשות: טמאתי וטהרת.

ובשליא דתנן אין שליח בלא וילד והוא (כעין) [כמין] לבוש שהולך שוכב בחוכו וקורין לה וויסטיידור"ה. [ותניא (שם) אין שליח פחותה מטפח ותחלתה כחוט של ערב וסופה כחורמוס והיו מציאין אותה לפניו לראות אם יש בה כשיעור ואם עשויה כדת שליח שנחזיקנה שהיה וילד בחוכה ונמות ומשז עליו ימי טומאה וטהרה אם לאו:] זכותי והייבתי. שייך צדיני ממונות וצדיני נפשות: טמאתי וטהרת.

ובשליא דתנן אין שליח בלא וילד והוא (כעין) [כמין] לבוש שהולך שוכב בחוכו וקורין לה וויסטיידור"ה. [ותניא (שם) אין שליח פחותה מטפח ותחלתה כחוט של ערב וסופה כחורמוס והיו מציאין אותה לפניו לראות אם יש בה כשיעור ואם עשויה כדת שליח שנחזיקנה שהיה וילד בחוכה ונמות ומשז עליו ימי טומאה וטהרה אם לאו:] זכותי והייבתי. שייך צדיני ממונות וצדיני נפשות: טמאתי וטהרת.

במפיבושת רבי וא"ל כו'. יש עיון בזה אם זה מפיבושת הוא בן שאל המלך שהיה לו בן נקרא מפיבושת מפלגשו רכפה צח איה הרי הוא הוקע צמעשה דגזעונים וא"ל שהיה הוא

הכותב

זה וכולם לאסף ואחריהם לבני קרח ב' מזמורים והאחרון רצית ה' ארצך נשאת עון עמך ואל ישובו לכסלה וכל זה נאמר בהיות העם בעלי תשובה וסמך לזה תשובת יחיד והוא דוד ולא כדברי הרד"ק שאמר שסדרו דוד בעודנו גולה וכורח מפני שאול ואולי הביאו לומר כן מה שאמר בתחלת דבריו כי עני וגו' זה יצדק בהיותו הולך גע ונד בארץ פלשתים והוא ובית אביו עניים ואביונים ואין זה הכרח כי אפשר לפרש עני נכנע ר"ל כי נשבר לבו בקרבו על חטאתו הגדול ואכיון ר"ל חאב בעל תאוה לרמוז כדמות התנצלות בעד חטאו לומר כי תאות הכח המתעורר גרם לו החטא ע"ד (שם נא) הן בעון חוללתי לכן התפלל מיד על נפשו שלא תרד לגיהנם בעון בת שבע והריגת אוריה וכן אמר (שם פ) והצלת נפשי משאול תחתיה. ולפי זאת (ההוכחה) [ההנחה] האמתית הוקשה לחז"ל איך יקרא חסיד לפני הש"י עושה שתי נבלות גדולות

זה וכולם לאסף ואחריהם לבני קרח ב' מזמורים והאחרון רצית ה' ארצך נשאת עון עמך ואל ישובו לכסלה וכל זה נאמר בהיות העם בעלי תשובה וסמך לזה תשובת יחיד והוא דוד ולא כדברי הרד"ק שאמר שסדרו דוד בעודנו גולה וכורח מפני שאול ואולי הביאו לומר כן מה שאמר בתחלת דבריו כי עני וגו' זה יצדק בהיותו הולך גע ונד בארץ פלשתים והוא ובית אביו עניים ואביונים ואין זה הכרח כי אפשר לפרש עני נכנע ר"ל כי נשבר לבו בקרבו על חטאתו הגדול ואכיון ר"ל חאב בעל תאוה לרמוז כדמות התנצלות בעד חטאו לומר כי תאות הכח המתעורר גרם לו החטא ע"ד (שם נא) הן בעון חוללתי לכן התפלל מיד על נפשו שלא תרד לגיהנם בעון בת שבע והריגת אוריה וכן אמר (שם פ) והצלת נפשי משאול תחתיה. ולפי זאת (ההוכחה) [ההנחה] האמתית הוקשה לחז"ל איך יקרא חסיד לפני הש"י עושה שתי נבלות גדולות

אורחות צדיקים-שער הדאגה

הדאגה. זאת המידה היא רעה ברוב ענייניה, והיא ניכרת על כל הפנים, כדכתיב **(בראשית מו):** "וירא אתם והינם זועפים"; וכתיב **(נחמיה ב):** "מדוע פניך רעים, ואתה אינך חולה". ואמר אחד מן החכמים: איני מוצא כלל באנשי נפשות העליונות סימן דאגה.

[הדאגה המגונה] **הדואג על עולם זה** להשיג מאומה – הוא מגונה מאוד, והיא לא נמצאת כלל באנשים הבוטחים בשם ומאמינים בו. הדאגה והיגיון הם מכלים הלב, והם חולי הגוף. והדאגה הרעה שבכל הדאגות היא שירדוף אחר העבירות, ובעת שלא ימצא כל חפץ לבו – אז הוא דואג ומצטער. הדואג על עולם זה הוא רחוק מאוד מן התורה והמצוות והתפילה. לכן יחוש מאוד לתקן המידה הזאת, להסיר אותה ממנו. ואין צריך להאריך ברעתה, כי כל הטובות הבאות מן השמחה – הן היפוך הדאגה.

[דאגה לשם שמים]

ועתה התבונן! גם יש בדאגה דרכים טובות, כמו שאמר הנביא **(איכה ב):** "מה יתאוון אדם חי, גבר על חטאו". החוטא צריך להגדיל יגון בלבבו ולהתאנח במרירות הלב, על שמרד נגד יוצר הכל. אם הפסיד דינר – קשה בעיני האדם; ואם אבד עשרו ויצא נקי מנכסיו – הלא נפשו עליו תאבל. וכן על הצרות – כאבו נצח ויגון בלבבו. ויותר ראוי שיצטער ויאנח על שהמרה נגד השם יתברך, ולא זכר חסדיו וטובותיו

עליו. **דע כי מדרגות התשובה – הכל לפי עצם היגון.** כי היגון בא מאת טוהר הנפש, הנשמה העליונה, ועל כן מקובל היגון והדאגה לפני השם יתברך. והמשל בזה: המלך אשר הכעיסוהו ילידי ביתו הקרובים אליו, והם מאצילי הארץ הנכבדים – יתן להם יותר חנינה וחמלה מחמלתו על הרחוקים והפחותים. לכן יחמול השם ברוך הוא על הנשמה שהיא מצטערת ודואגת על חטאתיה. וכן אמר דוד **(תהלים לח):** "י"י נגדך כל תאוותי, ואנחתי ממך לא נסתרה".

הדמעות באו מן היגון והדאגה. והנה שערי דמעות לא ננעלו **(בבא מציעא נט א),** דכתיב **(תהלים קיט קלנ):** "פלגי מים ירדו עיני, על לא שמרו תורתך"; וכתיב **(שם לח ט):** "כי עווני אגיד, אדאג מחטאתי". ולעולם ייקח יגון בלבבו על מה שעבר, וידאג על העתיד, ויירא תמיד שמא לא השלים חוק התשובה. וכתיב **(משלי כח ד):** "אשרי אדם מפחד תמיד" – אפילו אם היה עכשיו זכאי וצדיק גמור, יירא לעולם שמא יבוא חטא לידו. וכן מצינו ביעקב: אף על פי שאמר לו הקדוש ברוך הוא "ושמרתך בכל אשר תלך" **(בראשית כח טו),** היה ירא שמא יגרם החטא. וכן אמר דוד **(תהלים כז ג):** "לולא האמנתי לראות בטוב יי בארץ חיים"; אף על פי שהיה יודע שהיה חסיד גמור – שמא יגרם החטא שלא יבוא לנועם הצדיקים **(ברכות ד א).** ולעולם ידאג שמא אין עבודתו מקובלת לפני המקום ברוך הוא, ושמא הוא מאותם שנאמר עליהם **(ישעיהו א כב):** "מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי". על כן יוסיף אומץ. ומעשה בחכם אחד

איש זושט שמלך צ' שנים אחרי אציו שאל ונהרג ע"י צ' עזדיו צציתו כמפורש הכל בספר שמואל ואם זה מפיצושת הוא צן יהונתן כמו שנאמר צמעשה דלצנא מאי קאמר דאיש זושט שמו שהרי לא נמצא צסום מקום שהיה צן ליהונתן שהיה נקרא איש זושט אצל צספר דה"י (א ת) נמצא שהיה ליהונתן צן אחד נקרא מריצ צעל וכחצו המפרשים צס כיון דצספר שמואל קרא לצנו מפיצושת וצד"ה קראו מריצ צעל דשמו מריצ צעל ולמה נקרא מפיצושת כו' וכעין זה

(שי"ך) צהלכות טומאה וטהרה: מפיצושת. צדצרי הלכה היוצאים מפיו היה זושט לדוד שפעמים היה טועה ואומר לו טעית:

יהושע בריה דרב אידי: מאי קרא - "ואדברה בעדתיך נגד מלכים ולא אבוש" (שם). תנא, לא מפיצשת שמו, אלא איש-בשת שמו, ולמה נקרא שמו מפיצשת? שהיה מביש פני דוד בהלכה.

דרשו צסמוך גצי כלצא ודניאל ואולי יש להגיה צן צשמעמין לא מפיצושת שמו אלא מריצ צעל שמו ולמה נקרא שמו מפיצושת כו' ותו לא מידי: נגד מלכים וכו'. כמ"ס מאן מלכי

הכותב

הוא עול מוטל על החכמים יודעי העתים ובפרט על הסנהדרין יושבים בלשכת הגזית. ואם גם פעמים בשנה ייטיב בעיני המלך להראות [העמים והשרים] כי הוא אוהב משפט ראוי שיהיה מלך יושב על כסא דין וידון דיני נפשות וגזילות וחבלות ואונסים ולפעמים דיני ממונות בדבר גדול שיש בו ענין הצריך להנהגת מדינה מכל מדינות מלכותו. אבל אין ראוי למלך שישב על כסאו לדבר דבר בדיני איסור והיתר וכ"ש אם הוא ענין שיש בו לכלוך הידים ואסמניסות כמו ליקח בידו שליית הולד לדון אם היוולדת טמאה או טהורה כי המשפט בדברים כאלה הוא מוטל על הסנהדרין ועל השופטים להורות את בני ישראל כדת מה לעשות [ולא על המלך כלל כי הוא מזולזל בכבודו אם יורה בדברים כאלה]

ותענוג הלילה וגם שינה של שחרית כשאר מלכים שישנים רביעית היום והחכם האחר סובר כי עם היות שהאמת אתו שזאת היא תכונה שלמה [ר"ל אהבת הערב לאהבתו יתברך] עדיין יש תכונה שלמה למעלה ממנה והוא המואם אהבת הכבוד [כי כבר חשבו רבים שהכבוד הוא האושר ובייחוד למלכים ושרים] וכבר אמרו החכמים חצוניים כי א"א לטובים מבלי הגדולה וכבוד. ע"כ כאשר ימצא מלך גדול כדוד מואם הכבוד מרומה לעבודתו יתברך זהו הראוי להקרא חסיד ואל זה כוון באמרו שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות בכבודן כי דרך המלכים [בהיותם בחצריהם ובטירותם עם שריהם שופטיהם ושוטריהם] כל דבוריהם הם בעיני המלוכה ובכבישת מלכות או שררה אחרת. אבל לדבר בדבר המשפט

ואם יש לו מזל טוב ושלווה - ידאג שמא יאכל בעולם הזה את העולם הבא. אם הוא עני מיוסר בייסורין - ידאג שמא העוני והייסורין הם פרי עוונותיו, והקרן קיימת לו לעולם הבא. ואם ביטל מדברי תורה מחמת העוני והייסורין - ידאג יותר. אם הוא חכם בתורה - שמא לא יהיו מעשיו לפי חכמתו. ואם אינו חכם - ידאג על זה כי אינו יכול להעמיק בשורש החסידות. ואם מכבדים אותו - יזהר שלא ישמח בכבוד ההוא, אך ידאג שמא באותו כבוד יקבל שכרו. ואם הוא חכם ונבזה בעיני העולם - ישמח בזה; אך ידאג שמתוך שהוא מבזוה אין העולם מקבלים תוכחותיו.

שראה אדם אחד דואג. אמר לו: אם דאגתך על עולם זה - ימעט השם יתעלה דאגתך. ואם דאגתך על עולם הבא - יוסיף השם ברוך הוא דאגה על דאגתך.

עוד טובות הדאגות והאנחות כדאיתא בתנא דבי אליהו (פרק ד): כל חכם וחכם מישראל שיש לו דברי תורה לאמיתו, ומתאנח על כבודו של הקדוש ברוך הוא ועל כבודו של ישראל שנתמעט, ומחמך מצפה על כבוד ירושלים, ועל בית המקדש, ועל הישועה שתצמיח בקרוב, ועל כינוס גלויות - השם ברוך הוא משרה בקרב רוח הקודש. לכן ידאג ויבכה על התורה שנשתכחה, ויאנח על יראי השם ברוך הוא אשר נמאסו, ויתמרמר על מיעוט חסידות, ועל ישראל עם השם אשר נדרסים ברגל; ויעלה ירושלים על ראש שמחתו, ויזכה לראות בשמחתה, כדכתיב (ישעיהו סו ז): "שישו אתה משוש, כל המתאבלים עליה".

והדאגה מועלת לעניין התורה, שיחזור תמיד, אולי ישכח. גם הדאגה מועלת לעניין שלא יריב עם אדם בחינם, כי ירא פן ישיגהו היזק מן המחלוקת. אך בלילה כשאדם קם ללמוד - לא יירא משדים בקומו ממיסתו, ויחשוב: כמה הולכים יחידים בלילה ולא היה להם היזק, ויבטח בשם ברוך הוא, ויקום ולא יפחד. רב וחסיד רחוק מעירו, לא ימנע מלילך שם ללמוד משום פחד הדרכים, כדרך שאמר העצל (משלי כב ג): "ארי בחוף, בתוך רחבות ארצו". אלא יחשוב שרוב העולם הולכים ואינם נוזקים, גם הוא כך - לא ימנע מחמת הפחד, כי שלוחי מצווה אינם נוזקים (פסחים א ג).

השם ברוך הוא ברוב רחמיו יזכנו להיות מן הרואים בכבודה של ציון, כדכתיב (שם נב ה): "כי עין בעין יראו בשוב יי ציון"; ואומר (שם מ ה): "ונגלה כבוד יי, וראו כל בשר יחדיו כי פי יי דברי".

סוף דבר: בכל דאגותיו ויגונו יכוון לשם שמים. מת לו מת - יתאבל ויבכה ויצטער, כי אולי מת בעבור שחטא, ובעבור אבות בנינים מתים, והנה הוא כאילו הורגו; ויעשה תשובה וגדרים, ויתחנן לבורא יתברך. אם מת אדם כשר - יצטער ויבכה עליו, ואותם הדמעות הקדוש ברוך הוא סופר אותם וגונזם בבית גנזיו, כמו שנאמר (תהלים נט ט): "שימה דמעתי בנאדך, הלוא בספרתך". ואם יש צרה, כגון רעב ודבר או שאר פורעניות וכיוצא בהן - לעולם ידאג שמא עוונותיו גורמות העניין. כי עכן מעל בחרם ונפלו כמה אלפים (הושע ז). וישוב לשם ברוך הוא כפי כוחו. הלוא מצינו שאלהיו לא דבר עם רבי יהושע בן לוי עבור שאריה אכל יהודי תוך שלוש פרסאות קרוב לעירו, כי היה לו לבקש רחמים שלא תהיה תקלה סביביו (מכות יא א) - לכן יפחד תמיד מאלו העניינים. וכן מצינו, כשהיה רעב שלוש שנים בימי דוד, חיפש באיזה עוון בא הרעב, לבסוף מצא שבשבילו בא הרעב (בבמות עח ב). לכן בכל תקלה - ידאג שמא מחמתו באה.

ברכות פרק ראשון ה.

מהרש"א כא

[גיטין סג.] רצנן א"נ שהיה מפיצושת מצני מלמס ולכן נמי גני כללז שהיה מכללס כו' פירש רש"י אז שהיה מפיצושת אז צהורלות עכ"ל לולי פירושו נראה אז

ממש קאמר פירוש שהיה זוכה להכלימו על שכר הכללס את דוד אזו וזהו מייטי הני קראי צני אס חכס גו' כאלו דוד אמר על צנו כללז אס חכס לצך להכללס את מפיצושת

לְפִיכָּה זָכָה דָּוִד וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ בְּלֶאֱב. וְאָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: לֹא "בְּלֶאֱב" שְׁמוֹ, אֲלָא "דְּנִיָּאֵל" שְׁמוֹ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "בְּלֶאֱב"? שְׁהָיָה מִכְּלִים פְּנֵי מְפִיבֻשֶׁת בְּהִלְכָּה,

לפיכך. צשזל שהיה דוד מקטין עלמו זכה ולא מממנו כללז: אלא דניאל שמו. צמקוס אחר אומר (ש"צ ג) ומסנהו כללז לאציגיל אשת נכל הכרמלי [וגו'] וצמקוס אחר אומר והשני דניאל לאציגיל צדברי הימים (א ג): שהיה מכלים פני מפיבושת. כל אב. מכלים פני הרצ שהיה אז צהורלה:

הכותב

היודע סתרי מצפוניו ומחלה פניו על כפרת חטאו הגדול וכמודה ועוזב אומר לפניו יתברך הלא ידעת כי אני שלם בדבר כך לכן יהיה רצון מלפניך למחול עבירה פתאומית וזאת היתה כוננת דוד [בשאלתו זאת] כי כיון שהוא ית' יודע שהוא חסיד לדבר כולל לו נאה למחול חטא בת שבע ואוריה אשר יצרו אנסו [לעשות כן וכיוצא בזה התפלל בחנני ה' וגסני לרמוח לפניו יתברך שהוא] יודע שתוכו כברו. כי חסדך לנגד עיני (תהלים נו) ר"ל שהיה מצוייר כלבו כי אין עורה כי אם מהאל יתברך עושה חסד לאלפים ועוד שנית שהיה שלם בדעות אמוניות ועל זה כוון באמרו והתהלכתי באמתך כי אלה הם דברים המסורים ללב והם גלוים לפניו [יתברך וגם בכ"ז עדיין נשאר מקום לבעל התלמוד להקשות ולומר דוד היכי קרי לנפשיה חסיד מטעם היות דבריו סותרים אלה לאלה שכיון שהוא היה מסופק אם נוטל חלק עם הצדיקים לע"ל זה יורה שהיה מסופק על עצמו אם היה שלם וזה סותר למאמרו כי חסיד אני והשיב המתריץ כי אם היה מסופק אם יהיה לו שכר לעתיד לבוא לא היה כפי מציאותו עתה כי בודאי היה יודע בעצמו שהוא חסיד אבל היה ירא לעתיד אם יחטא ח"ו כמו שפירש"י ז"ל]:

ודוד מאס הכבוד בענין זה לעבודתו יתברך להרים מכשול מקרב עמו והוא עצמו היה יושב ודן אלה הדינים עם היותם דרך מיאוס מצד האסמטנסות ראוי שיקרא חסיד בעבור זה ושמו תאמר כי לעולם כבוד יחשב לו מה שקורין אותו רבי ועל פיו יהיה כל ריב וכל נגע לכן אמר כדי לבטל זה ולא עוד אלא שכל מה שאני עושה אני נמלך עם מפיבושת רבי ואין לבי גם בהוראה שהריני כתלמיד לפני רבו לעיני הכל (ואנכי) [ואינני] מתבייש זה יורה שהיה מואס הכבוד מדומה [כדי להזהיר את ישראל אנשים וגשים על מצות הגדה וכיוצא בזה והכל] לאהבת עבודתו יתברך בעבור זה ראוי להקרא חסיד ואם יאמר אומר כי גם עתה [שנתאמת לכו שכפי האמת היה חסיד] יראה גנות וגסות הרוח לשבח את עצמו שהיה מואס הכבוד הדרך הישר יהלך זור ולא פך תשובתו גלוייה מבוארת כשנוכר הכדל אמיתי בין המדבר לפניו יתברך ובין המדבר עם בן אדם כי אע"פ שיהיה אדם שלם בדבר מה בלתי נודע לחבירו אם יכרז על עצמו הריני שלם בדבר זה הרי זה גאווה וגסות הרוח כי חפץ שיכבדוהו [עם ע"ז מברז ואומר השלמות הנמצא בו בלתי נודע להם] מה שאין כן במדבר בינו לבין הש"י

א פְּדִתְנִיא (שמות טו): "עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה', עַד יַעֲבֹר עִם זֶה קְנִיָּתָ". "עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה'" - זֶה בִּיאָה רֵאשׁוּנָה, "עַד יַעֲבֹר עִם זֶה קְנִיָּתָ" - זֶה בִּיאָה שְׁנִיָּה, מִפְּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים: רְאוּיִים הָיוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם גִּס בִּימֵי עֶזְרָא כְּדֶרֶךְ שְׁנַעֲשָׂה לָהֶם בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון, אֲלָא שְׁגַרְם הַחֲטָא.

וְעָלְיוֹ אָמַר שְׁלֵמָה [בְּחֻכְמָתוֹ] (משלי כג) "בְּנִי, אִם חָכַם לְפָךְ יִשְׁמַח לְפִי גַם אָנִי", וְאָמַר (שם כז) "חָכַם בְּנִי וְשִׂמַח לְפִי, וְאִשִּׁיבָה חֲרָפִי דָּבָר". וְדוֹד, הִיכִי קָרִי לְנַפְשִׁי "חֲסִיד"? וְהָא פְתִיב (תהלים כז) "לוֹלֵא הָאֱמָנְתִי לְרֵאוֹת בְּטוֹב ה' בְּאֶרֶץ חַיִּים", אִ וְתֵנָּא מְשָׁמִיָּה דְרַבִּי יוֹסִי: לָמָּה נִקְוֹד עַל "לוֹלֵא"? אָמַר דָּוִד לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ

בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִבְּטַח אָנִי בְךָ שְׂאֵתָה מְשַׁלֵּם שְׁכָר טוֹב לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא, אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ אִם לִי חֵלֶק בִּיגִיָּהֶם אִם לְאוֹ! - (סבכר) שְׁמָא יְגַרְם הַחֲטָא, בְּכַדְרֵי יַעֲקֹב בְּרֵ אִידִי, דְרַבִּי יַעֲקֹב בְּרֵ אִידִי רְמִי: פְתִיב (בראשית כח) "וְהִנֵּה אֲנִי עֹמֵד וְשֹׁמְרֵתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךְ", וּכְתִיב (שם לב) "וַיִּקְרָא יַעֲקֹב מְאֹד", אָמַר: שְׁמָא יְגַרְם הַחֲטָא,